

УДК 373.2.015.31:159.928.23-053.4(045)

Тишкул Е.С.
студентка 4 курсу, спеціальності «Дошкільна освіта»,
Мукачівський державний університет
Микуліна А.К.
старший викладач кафедри теорії та методики дошкільної освіти,
Мукачівський державний університет

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті розглянута проблема обдарованості дітей дошкільного віку, охарактеризовано поняття «обдарованість» та «обдарована дитина», розкриті особливості розвитку обдарованості у дошкільників. Відзначено, що актуальності набирають дослідження, які враховують вікові особливості обдарованих дітей, а також ґрунтувалися на розкритті індивідуальних потенцій обдарованої особистості

Ключові слова: обдарованість, обдарована дитина, творчий потенціал, здібності.

The article considers the problem of giftedness of preschool children, describes the concepts of "giftedness" and "gifted child", reveals the features of the development of giftedness in preschoolers. It is noted that research that takes into account the age characteristics of gifted children, as well as based on the disclosure of individual potentials of gifted individuals is gaining relevance.

Key words: giftedness, gifted child, creative potential, abilities.

Серед найбільш цікавих і загадкових явищ природи дитяча обдарованість традиційно займає одне з провідних місць. Проблема обдарованості дітей дошкільного віку хвилює і вчених, і батьків. Це не випадково: по останнім статистичним даним, приблизно п'ята частина дошкільників може бути віднесена до обдарованих дітей. Інтерес до цієї проблеми у даний час дуже високий, що легко може бути пояснено суспільними потребами.

Останнім часом термін «обдарованість» отримав суспільне визнання, так само як і соціальна значущість проблеми навчання обдарованих дітей, що є важливим кроком до її вирішення. Робота з обдарованими дітьми виступає одним з варіантів конкретної реалізації права особи на індивідуальність.

Дослідження вітчизняних психологів підтверджують: кількість обдарованих дітей з кожним роком зростає, що спричиняє необхідність пошуку ефективних підходів до діагностики обдарованості та розробці програм розвитку обдарованих дітей.

Обдарована дитина — це дитина, яка вирізняється яскравими, очевидними, інколи визначними досягненнями або має внутрішні задатки для досягнень у певному виді діяльності [2, с.14].

Обдарованість багатогранна і визначається в основному трьома взаємопов'язаними параметрами:

- ✓ випереджуючим розвитком пізнання;
- ✓ психологічним розвитком;
- ✓ фізичними даними [3, с.29].

Тобто, обдарованість визначається вищими показниками розвитку здібностей дитини, які випереджають темп розвитку здібностей її однолітків. При цьому умови життя і навчання ровесників можуть бути рівні.

До ранніх виявів обдарованості дитини належать: потужна енергійність, значна фізична, розумова і пізнавальна активність, порівняно низькі втомлюваність і потреба у відпочинку; раннє навчання ходьби та інших рухів; інтенсивний розвиток мовлення; допитливість, прагнення до експериментування; легке і швидке засвоєння та використання нової інформації; ранній інтерес до читання, часто - самостійне опанування його [1, с.58].

За даними психологів, складовими ранньої обдарованості є домінуюча роль пізнавальної мотивації; дослідницька творча активність, яка полягає у виявленні нового під час формулювання і розв'язання проблем; уміння знайти оригінальні рішення; здатність до прогнозування; створення ідеальних еталонів, що забезпечують високі естетичні, моральні, інтелектуальні оцінки.

Обдаровані діти наділені високим творчим потенціалом і високим рівнем розвитку здібностей. Творчий потенціал - основа для розвитку обдарованості.

Найважливішими характеристиками обдарованих дітей вважають:

- ✓ надзвичайно ранній вияв високої пізнавальної активності й допитливості;
- ✓ швидкість і точність виконання розумових операцій, що зумовлене стійкістю уваги та оперативною пам'яттю;
- ✓ сформованість навичок логічного мислення;
- ✓ багатство активного словника;
- ✓ швидкість і оригінальність вербальних (словесних) асоціацій;
- ✓ виражена установка на творче виконання завдань;
- ✓ розвиток логічного мислення й уяви;

- ✓ володіння основними компонентами уміння вчитися [3,с.41].

Згідно із психологічними дослідженнями основою обдарованості є закладений від народження творчий потенціал, який розвивається впродовж усього життя людини. Він не залежить безпосередньо від рівня розумових здібностей, оскільки діти з високим рівнем інтелектуального розвитку іноді володіють незначним творчим потенціалом.

Обдаровані діти часто є оригінальними у поведінці та спілкуванні. Вони використовують особливі способи спілкування з дорослими й однолітками, чутливі до ситуації спілкування, виявляють уміння спілкуватися не лише словесно, а й за допомогою невербальних засобів (міміки, жестів, інтонації тощо), легко вступають у контакт з однолітками, прагнуть до лідерства у спільній діяльності.

Обдаровані діти частіше за своїх однолітків обирають роль дорослого в творчих іграх, змагаються з іншими дітьми. Не уникають вони відповідальності, пред'являють високі вимоги до себе, самокритичні; не люблять, коли до них ставляться із захопленням, обговорюють їхню винятковість, талановитість. Ці діти випереджають однолітків у моральному розвитку, активно прагнуть добра, справедливості, правди, виявляють інтерес до всіх духовних цінностей [4, с.62].

Обдарованість розрізняють за різними критеріями. Український психолог Юрій Гільбух на основі аналізу пізнавальних особливостей дитини виокремлює такі типи обдарованості:

- ✓ природничі теоретики (спрямованість пізнавального інтересу на осмислення абстрактних ідей, схильність до природничих знань);
- ✓ природничі прикладники (спрямованість пізнавального інтересу на розв'язання складних конструкторсько-технічних завдань, моделювання);
- ✓ гуманітарії (спрямованість пізнавального інтересу до мови, суспільні науки, літературу) [2, с.43].

У результаті досліджень російських психологів під керівництвом Леоніда Венгера (1925-1992) зафіксовано такі здібності обдарованих дітей:

- ✓ уміння самостійно аналізувати ситуацію (виявляти наочні засоби, суттєві для вирішення завдань);
- ✓ розвиток децентрації (здатності змінювати власну точку відліку при вирішенні завдань, уміння ставити себе на місце іншої людини під час спілкування);
- ✓ розвиток задумів (уміння створювати ідею майбутнього продукту і план її реалізації) [3, с.84].

Ці ідеї дослідники реалізували у програмах виховання і навчання дітей дошкільного віку «Розвиток» (М., 1994) та «Обдарована дитина» (М., 1995).

У вихованні обдарованих дітей надзвичайно важлива роль належить батькам і педагогам, які повинні створити умови для їхнього гармонійного розвитку: атмосферу любові, довіри, уваги до потреб та інтересів.

За словами американського психолога Наталі Роджерс: «творчість дитини стимулюють психологічна безпека, безоцінне прийняття її особистості, атмосфера відкритості, дозволеності, надання їй права на свободу і самостійність» [4, с.56].

У дошкільних закладах для виховання обдарованих дітей необхідно використовувати індивідуальні програми з урахуванням особливостей дітей, їхніх нахилів та інтересів. Ці програми мають відображати міждисциплінарний, розвивальний характер навчання, головні ідеї пізнання, а не сукупність конкретних фактів; сприяти розвитку різних типів мислення, дослідницьких умінь, навичок самоорганізованості; удосконалювати засоби спілкування і взаємодії з людьми.

Не менш важливою є спеціальна підготовка педагогів до роботи з обдарованими дітьми. Вони повинні бути чуйними, доброзичливими, уважними, емоційно стабільними, мати динамічний характер і почуття гумору, позитивне самосприйняття. Невпевнені в собі, схильні переносити власні проблеми на дітей, емоційно нестійкі педагоги можуть завдати їм шкоди, адже обдаровані діти — не просто носії таланту, а передусім люди. У загальному їхньому розвитку більше спільного зі звичайними людьми, ніж відмінного.

Водночас ставлення до обдарованих дітей є однією із суттєвих характеристик суспільства.

У зв'язку з цим гострої актуальності набирають дослідження, які б враховували вікові особливості обдарованості дітей, а також ґрунтувалися на розкритті індивідуальних потенцій обдарованої особистості. Одна з проблем полягає в тому, що в реальних життєвих умовах в наше «поле зору» попадають лише ті обдаровані діти, які вже змогли в чомусь себе проявити, в деякій мірі реалізувати, актуалізувати свої природні можливості.

Отже, проблема розвитку творчої обдарованості індивідуума в останні роки стає однією з центральних проблем.

СПИСОК ВИПРОСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Марінушкіна О.Є. Організація роботи з обдарованими дітьми в закладах освіти: навч.-метод. посібник / О.Є. Марінушкіна, Г.В. Шубіна – Х.: Основа, 2008. – 144 с.

2. Обдаровані діти / пер. з англ. під ред. Г.В. Бурменской, В.М. Слущкого – М.: Прогрес, 1991. – 380 с.
3. Психологія обдарованості: від теорії до практики / за ред. Д.В. Ушакова – М.: ПЕРСЕ, 2000 . – 80 с.
4. Проценко О.В. Розвиток здібностей у дошкільників //О.В. Проценко – К.: шк. Світ, 2011. – 128 с.

УДК 37.015.31:374-053.5(045)

Тріфанова Д.А.
студентка III курсу, спеціальності «Початкова освіта»,
Мукачівський державний університет,
Брижак Н.Ю.
к.пед.н., доцент кафедри теорії та методики початкової освіти,
Мукачівський державний університет

РОЛЬ ГУРТКОВОЇ РОБОТИ У РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Стаття присвячена аналізу можливостей розвитку творчого потенціалу здобувачів освіти на гурткових заняттях; розкрито сутність основних дефініцій. Вивчено форми та методи, що позитивно впливають на розвиток творчих здібностей школярів під час гурткової роботи; з'ясовано роль особистості педагога у вихованні обдарованого гуртківця.

Ключові слова: *творчість, творчі здібності, гурток, здобувачі освіти.*

The article is devoted to the analysis of opportunities for the development of creative potential of students in group classes; the essence of the basic definitions is revealed. Forms and methods that positively influence the development of creative abilities of students during group work are studied; the role of the teacher's personality in the upbringing of a gifted student is clarified.

Key words: *creativity, creative abilities, circle, students.*

Національне відродження України, її духовне оновлення та докорінні зміни, які пов'язані з переходом до нових економічних, соціально-політичних відносин в усіх сферах життя суспільства, вимагають підготовки конкурентоспроможного молодого покоління, здатного до навчання впродовж життя, до самовдосконалення, саморозвитку, покоління, яке володіє критичним,

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>